

О. І. Бібен,

аспірант, Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

O. Biben,

graduate student, Dnepropetrovsk state agrarian-economic university

INCREASED INNOVATION DEVELOPMENT OF AGRICULTURE

У результаті проведених досліджень запропоновано послідовність аналізу спроможності та готовності аграрних підприємств до інноваційного розвитку, яка поділяється на економічну, виробничу, екологічну, психологічну та правову. Здійснення аналізу реалізується у три етапи: аналіз спроможності аграрного виробництва до інноваційного розвитку, оцінка можливостей та аналіз готовності галузевих складових до реалізації того чи іншого стратегічного напрямку інноваційної діяльності.

As a result of researches the sequence analysis of the ability and readiness of agricultural enterprises to innovative development, which is divided into the economic, industrial, environmental, psychological and legal. Analyzing is realized in three stages: analysis of the capacity of agriculture to innovation development, the capability and willingness of industry analysis components to the realization of a strategic direction of innovation.

Ключові слова: *аграрне підприємство, аграрне виробництво, ефективність, інноваційний розвиток, інтегральний ефект, продукція, технологія.*

***Keywords:** agricultural company, agricultural production, efficiency, innovation development, integrated effects, products, technology.*

Вступ

Інноваційна модель розвитку аграрних підприємств країни припускає наявність високого технологічного рівня впроваджуваних інноваційних продуктів. Необхідність досягнення такого рівня передбачає вирішення економічних, соціальних та екологічних проблем. Державна система управління галузевими складовими аграрного сектору країни та його підприємств повинна бути здатною мінімізувати ризики впровадження нових інноваційних розробок, технологій, знизити їх негативний вплив на навколишнє природне середовище. У сучасних умовах господарювання в Україні значну увагу приділяють ролі науково-технічного потенціалу в розвитку продуктивних сил у різних галузях економіки, але на практиці не вирішено питання щодо основного недоліку інтеграційної системи взаємодії галузевої науки і виробництва. Безсумнівно, це спричиняє проблеми і суперечності при впровадженні певних науково-технічних результатів на конкретних аграрних підприємствах.

Результати досліджень

Україна, орієнтована на інноваційний шлях розвитку економіки, обов'язково повинна враховувати синергетичні ефекти інновацій. У зв'язку з цим система управління повинна бути: рефлексивною, тобто базуватися на здатності прогнозувати наслідки реалізації прийнятих рішень; багатоваріантною і нелінійною; ситуаційною, щоб порівнювати управлінські дії зі станом і тенденціями розвитку соціально-економічного середовища на момент прийняття рішень; самоорганізуючою, тобто система управління повинна змінюватися, щоб відповідати вимогам оновленого суспільства [3].

З огляду на пріоритетність ролі держави та галузевої науки у забезпеченні й регулюванні інноваційного розвитку, головними напрямками державної політики інноваційного розвитку аграрних підприємств на сучасному етапі мають стати:

- визначення основних напрямів інноваційного прориву АПВ на основі комплексного аналізу світових тенденцій, технологічного передбачення й ретельного аналізу наявного інноваційного потенціалу аграрних підприємств;
- забезпечення сприятливих умов для технологічної модернізації виробничої бази агропідприємств, підвищення інноваційної сприятливості та інвестиційної привабливості агропромислового виробництва;
- прийняття концепції партнерства держави, наукового співтовариства та агробізнесу в досягненні параметрів державних галузевих програм і проектів формування внутрішнього ринку споживання продовольства й експертного потенціалу наукоємної продукції;
- створення дієвої інфраструктури генерації наукових знань і здійснення інноваційних процесів, спрямованої на формування ринку наукоємної продукції відповідно до попиту споживачів;
- підвищення ролі регіонів у розвитку інноваційних процесів в аграрному секторі, методів сприяння інноваціям.

Тому на державному рівні необхідно забезпечити формування нормативно-правової бази та інформаційно-аналітичного забезпечення аграрного ринку, ведення моніторингу та прогнозування кон'юнктури аграрного ринку, здійснення жорсткого контролю за безпекою сільськогосподарської продукції та запровадження європейських стандартів якості продукції.

У сучасних умовах інноваційний розвиток аграрних підприємств можливий тільки на основі відповідної моделі, яка має враховувати регіональні особливості агропромислового виробництва та можливості інноваційного розвитку. Становлення інноваційної моделі розвитку є системною проблемою і вимагає комплексного розв'язання низки проблем. Розробці та впровадженню дієвих механізмів

інноваційного розвитку АПВ регіону повинен передувати комплексний аналіз рівня відповідності наявного ресурсного потенціалу аграрних підприємств. Для розв'язання завдань ефективного управління інноваційним потенціалом підприємств одним із найбільш перспективних є синергетичний підхід до управління складними системами, який акцентує увагу на узгодженні взаємодії частин при утворенні структури як єдиного цілого.

Якісне вдосконалення виробничого процесу на новій техніко-технологічній основі розглядається як важливий фактор розвитку аграрного виробництва. З цією метою необхідно створити відповідну систему стимулів для розвитку інновацій як необхідної складової удосконалення виробництва аграрних підприємств. Це пов'язано з тим, що такі стимули певною мірою впливають на підвищення техніко-економічного рівня виробництва і можуть поєднати поточні цілі підприємств галузі зі стратегічними [2].

На нашу думку, підхід до розгляду інноваційно-виробничого потенціалу лише як сукупності ресурсів і можливостей їх використання дуже обмежений. Таке уявлення не враховує цільової та сукупної характеристики цієї категорії. Використання ресурсів завжди має цілеспрямований характер і має бути певним чином організованим для реалізації потреб суб'єкта господарювання, галузі та економіки держави в цілому. Цілями інноваційної діяльності можуть бути виживання підприємств і збереження ніші на ринку, підвищення конкурентоспроможності продукції, експансія, збільшення прибутку тощо. Інноваційний потенціал також має характеризувати внутрішня можливість інноваційного середовища, якому перебувають підприємства, здійснювати цілеспрямовану діяльність із залучення конкретних господарських ресурсів для виробництва інноваційного продукту. Також необхідно враховувати й зовнішні економічні фактори, що впливають на інноваційний потенціал. Головними з яких є державна інноваційна політика, політика кредитних установ, конкурентні стратегії споживачів тощо.

Автором доповнено визначення інноваційного потенціалу аграрного підприємства, який він розглядає як сукупність організованих у певних соціально-економічних формах ресурсів, що за наявності відповідних внутрішніх і зовнішніх чинників інноваційного середовища можуть бути спрямовані на реалізацію інноваційної діяльності, метою якої є підвищення ефективності й розвиток аграрного виробництва.

Освоєння підприємством нових технологій та інновацій потребує об'єктивної оцінки параметрів і характеристик його потенціалу, які мають важливе значення при здійсненні інвестиційної діяльності шляхом розробки і реалізації нової інноваційної стратегії розвитку. Зазначимо, що у сучасних умовах кожному суб'єктові господарювання необхідно об'єктивно розуміти теоретико-практичні основи закономірностей процесу формування структури, джерел зростання, методів оцінки й розробки напрямів ефективного використання такого потенціалу. Професійна обізнаність у цих проблемах дасть змогу об'єктивно оцінювати свої реальні можливості, розробляти нові напрями інноваційної діяльності, сформулювати ефективну стратегію інноваційного розвитку. Таким чином, організація впровадження інноваційних розробок має здійснюватися на основі обґрунтованої інноваційної стратегії, яка повинна відповідати критеріям доцільності інвестиційної підтримки нововведень.

Кожне аграрне підприємство у структурі галузевого виробництва повинно розробляти дієвий стратегічний план свого інноваційного розвитку, спрямований на досягнення рівноваги між власним платоспроможним попитом, існуючими обсягами пропозиції з боку наукових організацій та інвестиційними можливостями. Саме завдяки такому прогнозу підприємства повинні визначити, які технології аграрного виробництва необхідно розвивати, а від яких слід відмовитися. Впровадженню інноваційних стратегій розвитку має передувати прогнозні розрахунки обсягів потенційних потреб в обладнанні, технологіях, технологічних елементах, провідних фахівцях. Потім проводиться аналіз ринку наукоємної продукції, вибір потенціальних виробників і пошук фінансових та інвестиційних ресурсів для її придбання.

Дуже важливе значення техніко-технологічне прогнозування має для підприємств, які вважаються виробничими і технологічними лідерами у певній галузі аграрного виробництва.

В процесі техніко-технологічного прогнозування доцільно використовувати такі методи, як: підготовка сценаріїв, екстраполяція трендів, метод Дельфі тощо. Схему технологічного прогнозування в процесі підготовки стратегічного плану аграрного підприємства наведено на рис. 1.

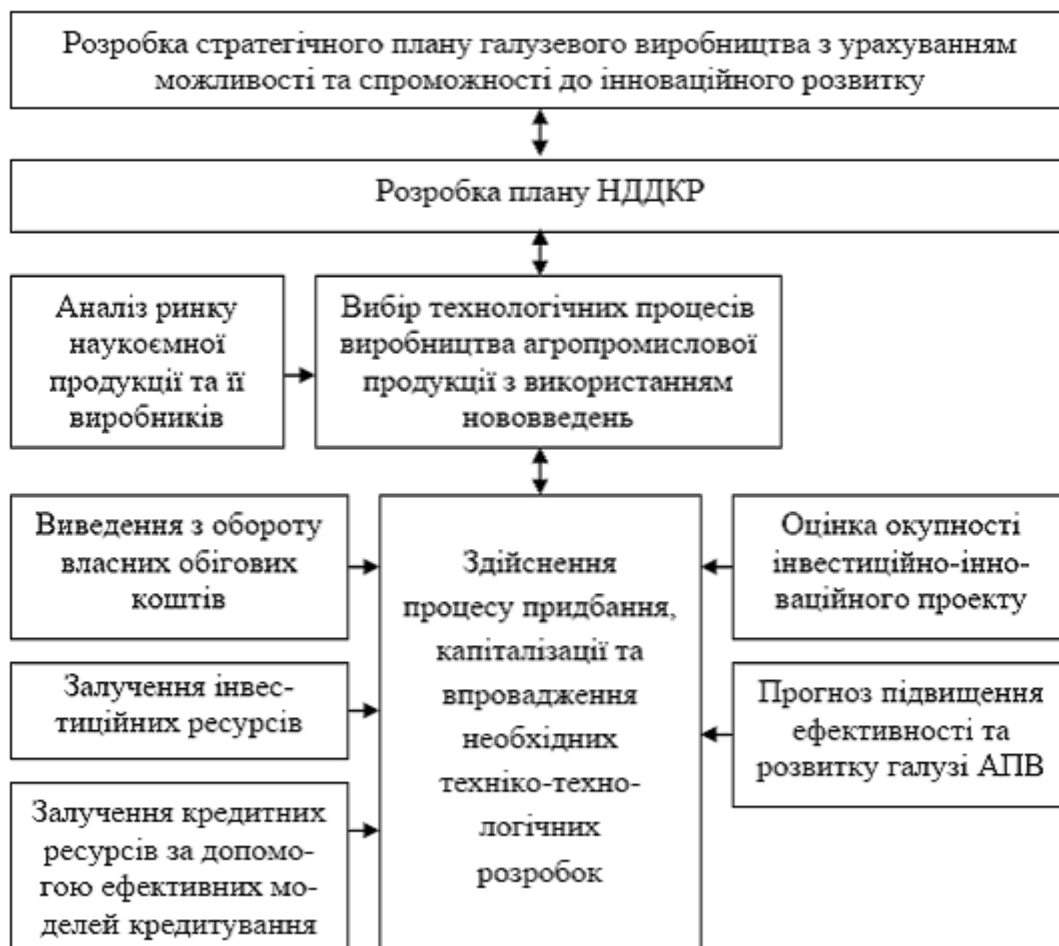

Рис. 1. Схема техніко-технологічного прогнозування інноваційного розвитку галузі

Світовий досвід переконує, що форми і методи розвитку конкуренції в інвестиційно-інноваційній діяльності повинні суттєво змінюватися. Держава має активно сприяти розробці програм щодо залучення і використання інвестицій, брати участь в управлінні процесами і ризиками в інноваційній діяльності аграрного виробництва. Вплив держави повинен спрямовуватися на максимальну підтримку власного інноваційного потенціалу в аграрній сфері, підтримку галузевих науково-дослідних організацій, а також на забезпечення реалізації науково-технічної політики, що відповідає світовому рівню.

Реформування аграрного виробництва в Україні та її регіонах неможливе без проведення великомасштабних інституціональних та організаційно-економічних перетворень. Структурні зрушення в економіці України, використання синергетичного підходу для розв'язання завдань ефективного управління інноваційним потенціалом аграрних підприємств передбачають активізацію використання їхніх ресурсно-виробничих можливостей, навіть перепрофілювання, що забезпечить можливість реалізації перспективних науково-технічних програм розвитку виробництва. Це потребує залучення великого обсягу фінансових ресурсів.

Дослідженнями встановлено, що причинами низького рівня інноваційної активності аграрних підприємств є недостатність обсягів і неефективність використання власних, залучених і позикових джерел фінансово-кредитної підтримки інноваційної діяльності. Дана ситуація безпосередньо пов'язана з наслідками проведених у галузі реформ, політичною нестабільністю, недостатністю обсягів державного фінансування інноваційного розвитку АПВ, недосконалістю амортизаційної політики, низьким рівнем зацікавленості фінансово-кредитних установ у підтримці інноваційних процесів, невігідними умовами банківських структур щодо кредитування інноваційної діяльності суб'єктів агропромислового виробництва. Тому для ефективного стимулювання інноваційної діяльності вітчизняних аграрних формувань доцільно

використовувати як внутрішні можливості суб'єктів господарювання, так і розширювати можливості залучення інвестиційних ресурсів.

Враховуючи специфіку інноваційного розвитку аграрних підприємств, для розв'язання існуючих проблем недержавного фінансування і кредитування інноваційної діяльності, на нашу думку, необхідно впровадити в аграрній сфері змішану форму інвестиційного забезпечення інноваційних процесів. Так, на докомерційному етапі реалізації інновацій, коли приватний сектор не спроможний забезпечити достатні обсяги фінансово-кредитної підтримки або не має для цього відповідних стимулів, слід застосовувати механізми бюджетного стимулювання інноваційної діяльності.

На етапі комерційної реалізації інновацій необхідно запроваджувати механізм більш активного залучення недержавних джерел підтримки інноваційної діяльності аграрних підприємств. На етапі комерційної реалізації інновацій підтримка інноваційної діяльності аграрних формувань повинна здійснюватися за рахунок засобів недержавного фінансування, переважно залучених інвестиційних ресурсів. Можливість швидкого залучення внутрішніх та іноземних інвестицій, передусім у науково-виробничу сферу агропромислового виробництва, дасть можливість багатьом аграрним підприємствам отримати ефективні можливості прискорення розвитку пріоритетних сфер виробничої діяльності.

Пріоритетний вплив на реальну можливість залучення інвестиційних ресурсів в аграрну сферу відіграють макроекономічні фактори, такі, як ємність внутрішнього ринку, валютна стабільність, політична стабільність, рівень розвитку інфраструктури, наявність кваліфікованої робочої сили. Істотним фактором є також інвестиційно-інноваційна політика держави, що забезпечує гарантії іноземним інвесторам, ефективно і стабільно функціонування правової системи. Інвестиційно-інноваційна політика визначає специфіку напрямів і засобів регулювання допуску іноземних інвестицій у приймаючу економіку, а також засобів стимулювання їх залучення.

Як вже зазначалося, переважна більшість аграрних підприємств не має можливості самостійно фінансувати масштабні інвестиційно-інноваційні проекти. Відсоткові ставки по банківських позиках також дуже високі. Державний бюджет постійно залишається дефіцитним, тобто держава нездатна підтримувати інноваційно-активні підприємства аграрного сектору. У зв'язку з цим автором пропонуються методичні засади комплексного прийняття рішення про фінансування інноваційних проектів із наданням державою гарантій потенційним інвесторам (рис. 2).

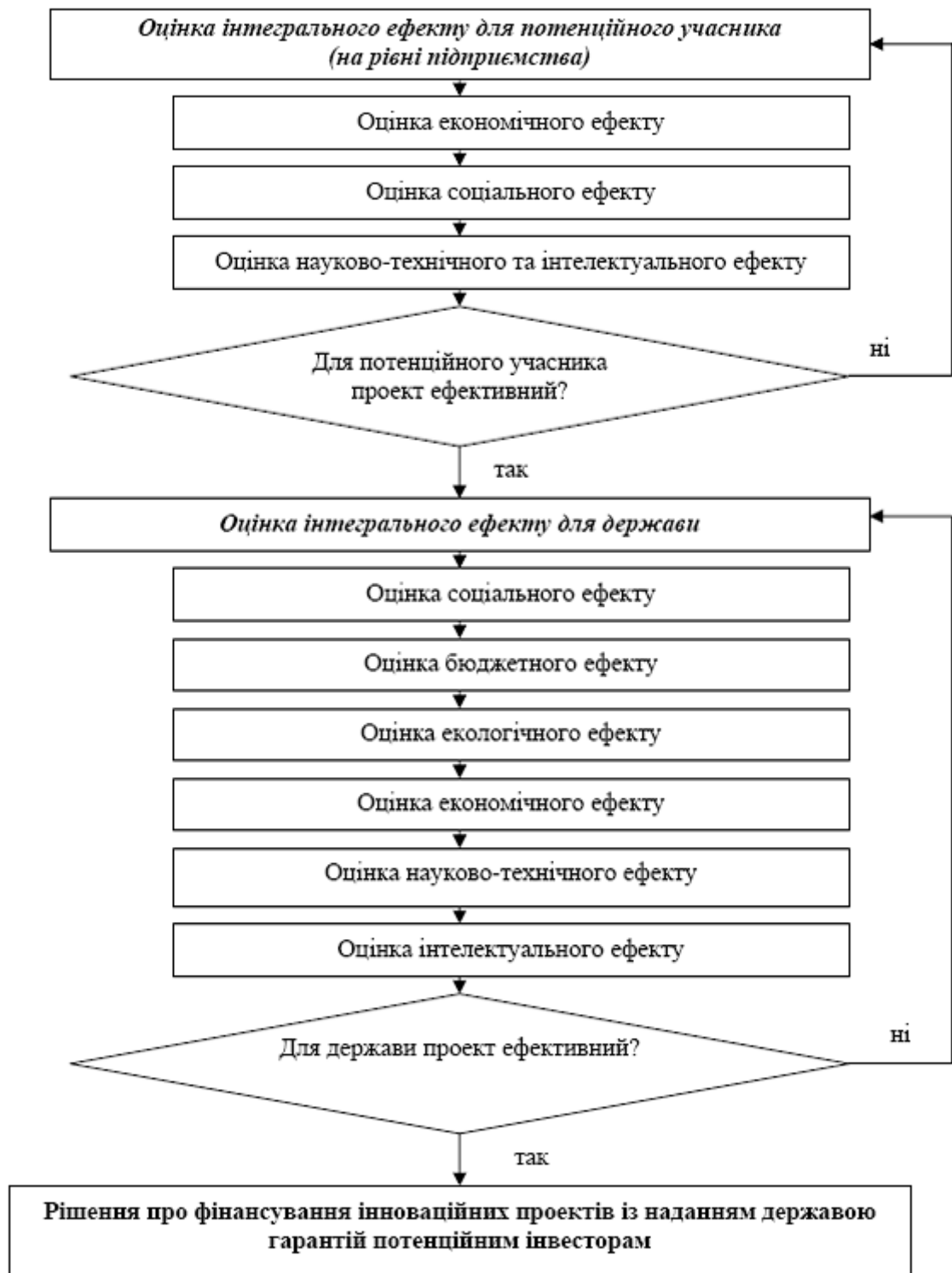

Рис. 2. Алгоритм комплексного прийняття рішення про фінансування інноваційних проектів із наданням державою

гарантій потенційним інвесторам

Послідовна реалізація даного алгоритму уявляє собою аналіз, якісну та кількісну оцінку видів ефектів, як для потенційного учасника, так і для держави. Перша складова передбачає обов'язкове

врахування важливості та необхідності економічного ефекту для кожного учасника інноваційного проекту. Друга складова передбачає розрахунок необхідного соціального ефекту для робітників підприємства, які беруть участь у реалізації проекту. Проява науково-технічного та інтелектуального ефектів конкретизується у підвищенні науково-технічного потенціалу підприємства, а також в одержанні доходу від реалізації інтелектуальної власності.

Соціальний ефект для суспільства позначається у зміні характеру та умов праці, підвищенні життєвого рівня населення, зменшенні масштабів диференціації суспільства, поліпшенні побутових умов, розширенні можливостей духовного розвитку особистості. Збільшення обсягів фінансування соціальних програм, а також відрахувань на природоохоронні заходи знаходиться у прямій залежності від бюджетного ефекту. Досягнення позитивних показників екологічного ефекту враховують вплив інновацій на навколишнє природне середовище, здоров'я населення, рівень продуктивності праці. Здійснення оцінки економічного ефекту дозволить оцінити вигоди проекту з точки зору держави, а також для окремих регіонів, що брали участь у реалізації проекту.

Таким чином, сукупним результатом одержання економічного ефекту мають бути поліпшені екологічний стан навколишнього природного середовища, інвестиційний клімат у країні або регіоні тощо. Найважливішою складовою інтегрального ефекту для держави є науково-технічний та інтелектуальний ефекти, досягнення яких безпосередньо веде до підвищення науково-технічного рівня суспільства в цілому, поліпшення параметрів техніки і технологій, сприяє виходу держави на світові високотехнологічні ринки.

В процесі прийняття остаточного рішення про доцільність та необхідність фінансування інноваційних проектів необхідно концентрувати увагу не лише на можливості скорішої окупності та прибутковості, а розглядати інтегральний ефект від їх реалізації як складної системи, якій притаманні властивості цілісності, емерджентності, синергетичності, самоорганізації і саморозвитку, мобільності, інерційності. Обов'язковим також є урахування зовнішніх та внутрішніх, які позитивно (негативно) впливають на результативні показники проекту.

Недоліки попереднього аналізу доцільності, необхідності та ефективності реалізації інноваційних проектів можуть проявитися у тому, що проекти з високими прогностичним ефектом можуть бути відхилені, а з низьким – прийняті до реалізації. Запропоновані методичні засади мають практичне значення і дають можливість відповідним державним установам прийняти правильне рішення щодо підтримки інноваційно-активних підприємств сфери агропромислового виробництва.

Зазначимо, що кожний інноваційний проект необхідно розглядати та оцінювати у єдності з категорією інвестицій, тому що його реалізація істотно впливає на фінансово-економічні показники діяльності агропромислового підприємства. Зазначимо, що доцільність реалізації того чи іншого інноваційного проекту обов'язково повинна базуватися на оцінці його вкладу в підвищення прибутковості підприємств галузі та досягненні запланованої величини ефективності використання всіх видів ресурсів. Таким чином, ефективна інноваційна діяльність аграрного підприємства не повинна обмежуватися лише пошуком, розробкою і освоєнням нововведень, перш за все необхідним є забезпечення раціонального використання усіх задіяних ресурсів.

На наш погляд, при визначенні ефекту від впровадження інновацій необхідно враховувати всі складові інтегрального ефекту (економічний, науково-технічний, інтелектуальний, ресурсний, екологічний, бюджетний, соціальний). Багато авторів акцентують увагу на тому, що інновації, науковий та інтелектуальний потенціали стають не менш значущими факторами ніж інші складові ресурсного потенціалу будь-якого суб'єкта господарювання.

Вважаємо, що недооцінювання окремих складових при розрахунку інтегрального ефекту сприятиме тому, що пріоритетними будуть лише ті проекти, які мають реальні можливості збільшити капітал власників інвестиційних ресурсів. Врахування значення потенційного соціального, екологічного ефектів буде незначним. Зазначимо, що переважна більшість методів оцінки ефективності інновацій розробляється основному для технічних інновацій, нових технологій, при цьому оцінюється саме окупність інвестиційних вкладень, витрати порівнюються із прибутком. Розроблені методики, як правило, не враховують взаємозв'язок і взаємодію видів ефектів від впровадження інноваційних проектів. Зважаючи на це, розглядається доцільним опрацювання методичного підходу щодо оцінки інтегрального ефекту на основі комплексного підходу з урахуванням дії закону синергії.

Розробка такого підходу є важливою для вирішення питань щодо залучення інвестицій для реалізації інноваційних проектів і програм в агропромисловому виробництві як регіону, так і держави в

цілому, надання державних гарантій потенційним інвесторам, підвищення ефективності використання інвестиційних ресурсів при здійсненні інноваційної діяльності в аграрних підприємствах. Загальноприйнятим методом оцінки ефективності інновацій є співвідношення ефектів (результатів) і витрат. Як вже зазначалося вище, розрізняють кілька різновидів ефектів від реалізації інновацій: економічний, соціальний, бюджетний, екологічний, ресурсний, інтелектуальний, науково-технічний.

Багато методик та методичних підходів припускають для оцінки інтегральної ефективності підсумовування окремих видів ефектів. Однак такий підхід не враховує емерджентних особливостей різних видів ефектів, тобто дії закону синергії. Отже, модель визначення інтегрального ефекту та його складових від впровадження інноваційного проекту узагальнено відображено в табл. 1.

Таблиця 1.

Складові інтегрального ефекту: характеристика та механізм розрахунку

Складові інтегрального ефекту (E_i)	Якісна характеристика складових ефекту	Формула для розрахунку	Умовні позначення
Економічний ефект	Збільшення конкурентоспроможності аграрних підприємств, зменшення виробничих витрат; підвищення продуктивності праці; зменшення матеріальних витрат; збільшення прибутку підприємств; продаж нематеріальних активів	$NPV = \sum_{t=1}^T \frac{R_t - B_t}{(1+r)^t} - \sum_{t=1}^T \frac{K_t}{(1+r)^t}$	NPV – чиста теперішня вартість; R_t – валові доходи на t -му кроці реалізації проекту; B_t – валові витрати на t -му кроці реалізації проекту; K_t – інвестиційні витрати на t -му кроці реалізації проекту; r – норма дисконту; T – термін реалізації проекту (горизонт розрахунку)
Ресурсний ефект	Збільшення робочих місць у поставальників матеріально-технічних та інноваційних зв'язку із залученням матеріальних ресурсів для реалізації проекту; зниження витратності, матеріалоемності та енергоемності виробництва	$\Delta B_{MAT} = B_{\Pi} - B_{Д}$	ΔB_{MAT} – приріст величини витрат сировини і матеріалів на виробництво продукції; B_{Π} – величина витрат сировини і матеріалів на виробництво продукції після реалізації проекту; $B_{Д}$ – величина витрат сировини і матеріалів на виробництво продукції до реалізації проекту
Науково-технічний ефект	Нова техніко-технологічна, наукова інформація; ресурсозберігаючі техно-логії аграрного виробництва	$\Delta Z_{Н-Г} = Z_{\Pi} - Z_{Д}$	$\Delta Z_{Н-Г}$ – приріст величини науково-технічних знань персоналу підприємства; Z_{Π} – величина знань і досвіду після реалізації проекту; $Z_{Д}$ – величина знань і досвіду (рівень освіти, рівень кваліфікації,

			виробничий стаж тощо) до реалізації проекту
Інтелектуальний ефект	Підвищення кваліфікаційного рівня виконавців: працівників підприємств галузей АПВ та наукових організацій	$\Delta B_{INT} = B_{П} - B_{Д}$	ΔB_{INT} – приріст вартості інтелектуальної власності; $B_{П}$ – вартість інтелектуальної власності на підприємстві після реалізації проекту; $B_{Д}$ – вартість інтелектуальної власності на підприємстві до реалізації проекту
Екологічний ефект	Збільшення відрахувань на природо-охоронні та захисно-скалогічні заходи; поліпшення здоров'я працюючих та населення	$\Delta ZB = ZB_{П} - ZB_{Д}$ $\Delta B_{OTX} = B_{П} - B_{Д}$	ΔZB – приріст величини зборів за забруднення атмосферного повітря; $ZB_{П}$ – величина зборів за забруднення атмосферного повітря після реалізації проекту; $ZB_{Д}$ – величина зборів за забруднення атмосферного повітря до реалізації проекту; ΔB_{OTX} – приріст величини витрат на розміщення і знищення відходів виробництва; $B_{П}$ – величина витрат на розміщення і знищення відходів виробництва після реалізації проекту; $B_{Д}$ – величина витрат на розміщення і знищення відходів виробництва до реалізації проекту
Бюджетний ефект	Збільшення податкових надходжень і зборів за рахунок підвищення прибутковості аграрного виробництва	$\Delta H_{Б} = H_{П} - H_{Д}$	$\Delta H_{Б}$ – приріст величини надходжень до бюджету у вигляді податків; $H_{П}$ – величина надходжень до бюджету у вигляді податків після реалізації проекту; $H_{Д}$ – величина надходжень до бюджету у вигляді податків до реалізації проекту
Соціальний ефект	Збільшення відрахувань на соціальні заходи за рахунок росту заробітної плати	$\Delta K_{PM} = (K_{П} - K_{Д}) \cdot \overline{ЗП}$	ΔK_{PM} – приріст кількості робочих місць за рахунок впровадження інноваційного проекту; $K_{П}$ – кількість робочих місць після реалізації проекту; $K_{Д}$ – кількість робочих місць до реалізації проекту; $\overline{ЗП}$ – величина середньої заробітної плати

Не можна не погодитися із авторами [1; 4; 5], що інтегральний ефект повинен системно враховувати у взаємодії всі види ефектів у результаті впровадження конкретної інновації на агропромисловому підприємстві чи у галузевому виробництві аграрного сектору. Визначення прогнозної величини інтегрального ефекту дозволяє врахувати та проаналізувати взаємний вплив ефектів. Так, економічний ефект, який напряду забезпечує збільшення маси прибутку, впливає через можливість підвищення

заробітної плати і поліпшення умов праці працюючих на соціальний ефект. Також ми маємо можливість спостерігати і зворотний взаємозв'язок у формі росту продуктивності праці.

З точки зору ефекту для держави, зазначимо, що із ростом прибутковості підприємства, галузевого виробництва збільшуються податки і збори, а через підвищення заробітної плати збільшуються відрахування на соціальні заходи, що безпосередньо трансформуються у категорію бюджетного ефекту.

Показники бюджетної ефективності відображають вплив результатів здійснення інноваційної діяльності на доходи і витрати відповідного бюджету, а одержання позитивного бюджетного ефекту дає можливість збільшити відрахування на природоохоронні заходи, що матиме позитивний екологічний ефект. Також зі збільшенням дохідної частини бюджету є можливість виділяти кошти на соціальні програми, забезпечуючи одержання соціального ефекту. Інтегральний ефект для потенційного учасника визначається за формулою:

$$E_{\text{инт}}^{\text{п}} = \sum_{i=1}^n E_i + \sum_{i>j, j-1}^n \frac{1}{\frac{a_{ij}}{E_i} + \frac{b_{ij}}{E_j}}, \quad (1)$$

де $E_{\text{инт}}^{\text{п}}$ – величина інтегрального ефекту від впровадження інновацій для потенційного учасника;

E_i, E_j – величина i -ї, j -ї складової інтегрального ефекту;

a_{ij}, b_{ij} – величина, зворотна частці внеску відповідно i -го, j -го ефектів у синергетичний ефект;

n – кількість ефектів від впровадження інноваційного проекту.

Висновок

Таким чином, комплексна оцінка інтегрального ефекту із урахування об'єктивної дії законів синергії інноваційних проектів дасть можливість відповідним державним установам аграрної сфери прийняти рішення щодо підтримки стратегії інноваційного розвитку галузей аграрного виробництва, бути гарантом для потенційних інвесторів, точніше оцінювати ефективність інноваційних проектів на мікро-, мезо- і макрорівнях та може застосовуватися для інтенсифікації інноваційних процесів у різних галузях агропромислового виробництва. Застосування показників ефективності інноваційного розвитку дає можливість отримати кількісну оцінку доцільності рішень. Для урахування якісних характеристик необхідно провести аналіз ризиків і факторів, що впливатимуть на інноваційний розвиток галузевого виробництва аграрної сфери. Розроблений методичний підхід до оцінки ефективності інноваційного розвитку аграрних підприємств базується на комплексній оцінці факторів, які впливають на ефективність інноваційного розвитку аграрної сфери; оцінці сукупності ризиків та оцінці рівня інноваційного розвитку галузевого виробництва.

Література.

1. Дука А. П. Фінансове забезпечення науково-технічної та інноваційної діяльності / А. П. Дука // Фінанси України. – 2004. – № 11. – С. 40-47.
2. Поліщук Н. В. Теоретичні підходи до визначення сутності інновацій / Н. В. Поліщук // Галицький економічний вісник. – 2009. – № 1 (22). – С. 20 – 23.
3. Соловьев В. П. Конкуренция в условиях инновационной модели развития экономики / В. П. Соловьев. – К.: Феникс, 2006. – 165 с.

4. Шершенюк Е. Н. Методический подход к расчету интегрального эффекта от внедрения инноваций / Е. Н. Шершенюк // Бизнес-Информ. – 2005. – № 1-2. – С. 33-37.

5. Шершенюк Е. Н. Проблемы оценки интегрального эффекта инновационных проектов // Бизнес-Информ. – 2005. – № 7-8. – С. 49-51.

References.

1. Duka, A. P. (2004), “Financial support for science, technology and innovation activities”, *Finansy Ukrainy*, vol. 11, pp. 40–47.

2. Polischuk, N. V. (2009), “Theoretical approaches to defining the essence of innovation”, *Halyts'kyj ekonomichnyj visnyk*, vol. 1(22), pp. 20–23.

3. Solov'ev, V. P. (2006), *Konkurencija v uslovijah innovacionnoj modeli razvitija jekonomiki* [Competition in the innovation model of economic development], Feniks, Kyiv, Ukraine.

4. Shershenjuk, E. N. (2005), “Methodical approach to the calculation of the integral effect on innovation”, *Biznes-Inform*, vol. 1-2, pp. 33–37.

5. Shershenjuk, E. N. (2005), “Problems of estimation the integral effect of innovative projects”, *Biznes-Inform*, vol. 7-8, pp. 49–51.